

A FŐVÁROSBÓL KIKÖLTÖZŐK RÉSZVÉTELE AZ AGGLOMERÁCIÓS ÖVEZET TELEPÜLÉSEINEK IRÁNYÍTÁSÁBAN

BAGYURA MÁRTON

Összefoglalás

A tanulmány célja, hogy hozzájáruljon a közép-kelet-európai nagyvárostérségek átalakulását meghatározó szuburbanizációs folyamat hatásainak megismeréséhez a területen élők hatalmi viszonyainak vizsgálatával. A kutatás fókuszában a budapesti agglomeráció áll, amely terület jelentős társadalmi, gazdasági és környezeti változásokon ment keresztül a rendszerváltás óta az intenzív szuburbanizáció következtében. A tanulmány az agglomerációs települések önkormányzati képviselő-testületének összetételét vizsgálja, arra a kérdésre keresve a választ, hogy mennyire jellemző, hogy a fővárosból az övezetbe érkezők helyi politikai pozíciókat töltenek be, hogy ezáltal a saját igényeik szerint formálhassák a településüket. Az elemzés 18 település önkormányzati képviselőinek korábbi lakóhelyéről gyűjtött adatbázisra és a települések főbb jellemzőit leíró statisztikai adatokra épül. Az eredmények azt mutatják, hogy nő azoknak a településeknek a száma, amelyek képviselő-testületében a fővárosból kiköltözők többségbe kerültek. A társadalmi–demográfiai tényezők szerepe érdekes a folyamatban, mivel nem bizonyítható egyértelmű kapcsolat e tényezők és a képviselő-testületek változásai között.

Kulcsszavak: budapesti agglomeráció, szuburbanizáció, hatalmi viszonyok, önkormányzat

Bevezetés

A közép- és kelet-európai országok jelentős változásokon mentek keresztül a szocialista rendszerek összeomlása után. A korábban különféle jogszabályok által lefolytatott térbeli–társadalmi folyamatok intenzívebbé váltak. Ebben a vonatkozásban az országok közös jellemzője volt az ingatlanprivatizáció (beleértve a lakóépületeket és a mezőgazdasági területeket), az ingatlanpiac liberalizációja, a jövedelmek növekedése és az új önkormányzati rendszer kialakulása. A gazdasági és társadalmi változások a poszt-szocialista országokban intenzív szuburbanizációhoz vezettek. A folyamat meghatározó térbeli–társadalmi jelenség volt az elmúlt három évtizedben, ami kijelölte a várostérségek fejlődésének irányait és az egyes társadalmi csoportok térbeli eloszlását. A városnál erőteljesebb volt a népességnövekedés az agglomerációs térségekben, amely területeken ennek köszönhetően korábban alig tapasztalt fejlődés ment végbe az infrastruktúra és szolgáltatásokkal való ellátottság terén. Habár ez a fejlődés jellemzően nem tudta követni a lakosság növekedésével és változásával járó új, mennyiségileg és minőségileg növekvő igényeket. Az új lakosság kiharcolt különféle fejlesztéseket, új vállalkozások települtek a szuburbán területekre, és vettek részt a fejlesztésekben. A fejlődés tervezetlen és térben egyenlőtlen volt, vagyis voltak jobban és kevésbé jól fejlődő részek az agglomerációknak. A szuburbanizáció sok szempontból a nyugat-európai várostérségekben megfigyelt trendekhez hasonlít, de azoktól eltérően a poszt-szocialista országokban

nem csak a középosztályi, hanem az alsóbb társadalmi rétegek városból való kiáramlása is megfigyelhető (Brade et al., 2009; Sailer-Fliege, 1999; Szelényi, 1996; Stanilov – Sykora, 2014a, 2014b, 2014c).

A legtöbb tekintetben a szuburbanizáció jellemzői és társadalmi következményei a budapesti agglomerációban megegyeznek a többi posztoszocialista országban megfigyelttel. A helyi közösségek tekintetében fontos eredménye a folyamatnak, hogy kialakultak magas státuszú települések és településrészek (Csanádi és mtsai., 2010) ahogyan azt korábbi kutatások kimutatták más posztoszocialista országban is (pl. Kahrik – Tammaru, 2008; Krisjane – Berzins, 2012; Ouredníček, 2007). Az USA-ban és Nyugat-Európában végzett kutatások szerint (pl. Scichitano – Johnson, 2012; Ross, 2014) a szuburbán területeken az új, felső-középosztálybeli lakosság megpróbált nyomást gyakorolni a települések vezetésére, hogy a településfejlesztésre vonatkozó döntéseik során az ő igényeiket, érdekeiket részesítsék előnyben. Az úgynevezett „not in my backyard” jelenség szembetűnő példája annak, ahogy az új lakosság hatással lehet egy település fejlődésére. Ehhez kapcsolódóan több szerző hangsúlyozza, hogy az ilyen típusú civil, illetve politikai aktivitás a település közösségévé való integráltság mértékével áll összefüggésben (Clapson, 1998; McLeod et al., 1999; Morley, 2000). Hasonlóképpen, a budapesti agglomerációban is voltak konfliktusok az új és a régebbi lakosság között, mert a két csoport érdekei szemben álltak egymással. Habár a budapesti agglomerációban kevésbé jellemzők a magas státuszú csoportok lakta területek, mint a nyugat-európai és észak-amerikai nagyvárostérségekben. Mindazonáltal, a különbségek az életmódban az új és régebbi lakosok közt a budapesti agglomerációban is konfliktusokhoz vezettek (Csanádi és mtsai., 2010; Várad, 1999). A konfliktusok kifejeződhetnek a helyi politikában és ezen a ponton érdekes kérdéssé válik, hogy melyik társadalmi csoport képes az érdekei érvényesítésére.

Habár a szuburbanizáció a budapesti várostérség társadalmi változásait egyik legerőteljesebben alakító folyamat az utóbbi három évtizedben, nem készült szisztematikus kutatás az agglomerációs települések hatalmi viszonyainak változásairól. A tanulmány célja, hogy hozzájáruljon a szuburbanizáció társadalmi hatásainak megismeréséhez a települési közösségek hatalmi viszonyainak tekintetében. A téma komplexitása miatt ebben a tanulmányban a problémakörnek csak egy szeletével foglalkozom, azzal, hogy a fővárosból az agglomerációs övezetbe költözők (a továbbiakban: új lakosság) mennyire képviselteti magát a települések önkormányzatában. Mivel az önkormányzati képviselő-testület dönt a helyi fejlesztésekről, a helyi adókról és a településszerkezetről, így a lakosság életét nagymértékben meghatározza, hogy milyen érdekcsoportok tudják a helyi politikai pozíciókat betölteni. Széles körben elfogadott vélekedés, hogy az agglomeráció új lakossága részt kíván venni az új lakóhelyükről hozott döntések meghozatalában, hiszen számos esettanulmány erre utal. Emellett feltételezhető, hogy összefüggésben áll a lakosság növekedése és az új lakosság részvétele a települési önkormányzatban. Ugyanakkor ezek az állítások empirikusan még nincsenek megfelelően alátámasztva. Ezért ebben a tanulmányban a következő kérdésekre keresem a választ:

- Hogyan változott a Budapestről az agglomerációba költözők aránya az agglomerációs települések képviselő-testületeiben az elmúlt három évtizedben?
- Társadalmi–demográfiai jellemzőik alapján mennyire különböznek azok a települések, amelyeken nagyobb és amelyeken kisebb arányban voltak a képviselőtestületekben új lakosok?

Szuburbanizáció a budapesti agglomerációban

A budapesti agglomeráció egy statisztikai terület a budapesti várostérségen belül, amely elsősorban a leghatárolás idején megfigyelt ingázási terület alapján lett meghatározva. Ezen a területen olyan települések vannak, amelyek közel találhatók Budapesthez, és a rendszerváltás óta a szuburbanizáció célterületei voltak.

A budapesti agglomerációban a szuburbanizáció az 1990-es évek óta zajlik intenzíven. Budapest lakónépessége 1990 és 2017 között 13,1%-kal csökkent (2,017 millióról 1,75 millióra), miközben az agglomerációs övezet népessége 52,5%-kal nőtt (567 ezerről 865 ezerre) (KSH 1990, TEIR 2018). A népességváltozás egyik területen sem egyenletes, főleg a 2000-es években a lakhatáshoz kapcsolódó állami támogatások változásai, a gazdasági válság és a budapesti városrehabilitációs projektek miatt különböző intenzitással zajlott a népességszám-változás (Kovács és Tosics, 2014).

A települési önkormányzatok fontos szerepet játszottak a szuburbanizációs folyamat alakításában. Az 1990-es évek elején jellemzően támogatták a népességnövekedést, és próbálták vonzóvá tenni a településeket, hogy – főként az adók által – növelni tudják a települések bevételeit (Szirmai és mtsai., 2011; Tosics, 2006; Kovács, 1999). Később, az adók elosztásának változása és ezzel együtt az ilyen típusú bevételek csökkenése miatt a települések vezetése egyre nehezebben tudta biztosítani a megfelelő szolgáltatásokat, infrastrukturális fejlesztéseket, amit a népességnövekedés megkövetelt volna, így változtatniuk kellett politikájukon. Az új politika célja a népesség növekedésének korlátozása, szelektálása, vagy legalábbis a folyamat kedvezőtlen hatásainak visszaszorítása volt (Szabó, 2003; Gergely, 2014).

A szuburbanizáció hatásait már sok szempontból vizsgálták. A gazdasági tevékenység különféle formái jelentek meg az agglomerációs övezetben, és új munkahelyek jöttek létre, bár az egyre növekvő autóhasználat és ingázás a lakóhely és a munkahely között számos káros hatással van a környezeti és egészségi állapotra (Kondor, 2016; Kovács és mtsai., 2019; Váradi, 2014). Nagy részben, de nem kizárólag a munkahelyek számának növekedése miatt fontos együttműködések és kölcsönös függések jöttek létre agglomerációs települések között, és ennek eredményeként a terület egyre inkább policentrikussá válik (Kovács et al., 2014). A különféle változások miatt a terület számos adminisztratív és regionális fejlesztési problémákkal küzd (Somlyódy né Pfeil, 2011).

Társadalmi szempontból a szuburbanizáció legjelentősebb következménye a térbeli–társadalmi és szegregációs minták változása (Szirmai, 2011, 2016, 2019; Csanádi és mtsai., 2010).

Az agglomerációs terület társadalmi tagoltsága nem új jelenség, de erősödött és átalakult a szuburbanizációs folyamat során. Az anyagi lehetőségeknek mindig domináns szerepük volt a térbeli mobilitásban. Azok, akik a rendszerváltáskor jó pozícióba kerültek, például akik piaci ár alatt tudtak ingatlanhoz jutni, majd azt később magasabb áron eladni, és akik kiemelkedően jó anyagi helyzetben voltak, már az 1990-es években az agglomerációs övezet jobb területeire tudtak költözni (nyugati és északnyugati rész) (Csanádi – Csizmady, 2002). Ezek a települések megőrizték vagy növelték magas státuszukat. Az agglomeráció más részei társadalmilag töredezetebbek, magas és alacsony státuszúak lakta települések, településrészek találhatók egymás mellett (Csanádi és mtsai., 2010; Váradi – Szirmai, 2012).

Az anyagi helyzet mellett számos más tényező van hatással a lakóhelyválasztásra, mint például a kertés ház iránti vágy, a városinál jobb életkörülmények, a vidéki életmód, a csend, a nyugalom, a zöld terület és nem utolsósorban a területen élők társadalmi státusza (Beluszky, 1999; Tímár, 1999; Dövényi – Kovács, 1999; Csanádi és mtsai., 2010). Következésképpen, a Budapestről az agglomerációba költözőknek különféle elképzeléseik és elvárásaik vannak az új lakóhelyükkel és annak lakosságával szemben, és különféle módon is használják lakóhelyüket (Csurgó – Csizmady, 2012). Csurgó (2013) a Budapestről a környező településekre költözőknek két fő típusát határozta meg a vidéki élettről alkotott elképzelésük alapján: a szuburbán életformát keresők – a csoportba tartozók lakóhelye az agglomerációban van, de az életük elsősorban a városhoz köti őket; a vidék romantikáját keresők – a csoportba tartozók valóban az agglomerációban élnek, részei a helyi közösségnek – habár ez szintén nem a tradicionális vidéki életet jelenti. És van egy harmadik típus is, ami az előző két csoport kombinációja – a város továbbra is fontos a lakók életében, ugyanakkor integrálódnak is a helyi közösségbe. Az eltérő életmódok és érdekek konfliktusokhoz vezettek az eredeti lakosság és az új lakosság között. Ezek a konfliktusok általában a település funkciójával és átalakulásával voltak kapcsolatosak (Váradi, 1999; Szirmai, 2011b; Szirmai – Váradi, 2012; Csurgó, 2013).

A konfliktusok eredményeként helyi civil szerveződések alakultak, amelyek hatni próbáltak a helyi önkormányzatok tevékenységére (Váradi, 1999), ugyanis a konfliktusok kapcsolatban álltak a szuburbanizáció hatásaival vagy olyan ügyekkel, amelyek a települési önkormányzat hatáskörébe tartoztak, és meghatározták a lakók életmódját (Csurgó – Csizmady, 2012; Szabó, 2003; Váradi, 1999).

Az irodalom alapján azt mondhatjuk, hogy ahhoz, hogy megérthessük a szuburbán területek átalakulását, mélyebb kutatásokat kell végezni a hatalmi viszonyok tekintetében, melynek részeként meg kell vizsgálni az egyes lakóhelyi csoportok részvételét az önkormányzatok képviselő-testületeiben.

A vizsgált terület és a felhasznált adatok

A budapesti agglomerációban 38 város és 43 község található, jelentősen eltérő lakosságával. A kutatási kérdések megválaszolásához olyan településeket vizsgálunk, amelyek népessége a legutóbbi népszámlálás idején is 10 ezer fő alatt volt. A terepkutatások szerint a személyes kapcsolatok inkább kisebb településeken hatnak a helyi politika alakulására, míg nagyobb településeken erőteljesebb hatása van a pártpolitikának. A vizsgált mintába 18 település lett kiválasztva úgy, hogy az agglomeráció mind a hat, földrajzi és társadalmi szempontból különböző szektorából három település legyen benne.

A Budapestről az agglomerációba költözők önkormányzati képviselő-testületen belüli arányának meghatározásához a képviselők korábbi lakóhelyéről gyűjtött adatokat használok fel. Ezek az információk különféle forrásokból származnak: weboldalak, szórólapok, interjúk, újságok, helytörténeti könyvek stb. Nem volt egy meghatározott módja az adatgyűjtésnek, több mint 100 forrásból származnak az adatok a 18 település összesen 1060 képviselőjéről.

A képviselőket három csoportra osztottam: az elsőbe azok tartoznak, akik Budapestről költöztek az agglomerációba, a másodikba, akik az agglomerációban születtek, és ott is éltek (öslakosok). A harmadik csoportba azok tartoznak, akik az agglomerációs övezeten kívülről érkeztek. Mivel az utolsó csoportba tartozóknak sosem volt jelentős súlyuk a képviselő-testületekben, és a vidéki térbeli mobilitás egészen más típusú folyamat, mint a szuburbanizáció, így ebben a tanulmányban ez a csoport nem része az elemzésnek.

Az 1994 és 2014 között megtartott önkormányzati választások során megválasztott képviselők kerültek be az elemzésbe. A képviselők száma arányosan változott a települések méretével, azonban az elemzések elvégzéséhez arra volt szükség, hogy a képviselők száma minden választási évben minden településen azonos legyen. A képviselők száma súlyozva lett, és így már lehetőség nyílt a hasonló jellemzőkkel bíró településeket együtt kezelve elemezni.

A hiányzó adatok egyik évben és településen sem haladják meg a 20%-ot, és érdemben nem befolyásolják az eredményeket. Az elemzésekhez használt statisztikai adatok a népszámlálásokból származnak, kivétel ez alól a jövedelemre vonatkozó adatok, amelyek a TEIR-ből lettek legyűjtve.

Eredmények

A vizsgált területen 1994 óta nő azon települések száma, amelyeken az új lakók többségbe kerültek a képviselő-testületekben. Ez lassú folyamat, így az új lakók a mintába kiválasztott településeknek csak az egyharmadán voltak többségben, még 2014-ben is. Mindazonáltal, az adatok előrejelzik a folyamat irányát. 2014-ig csökkent azoknak a településeknek a száma, ahol többségben voltak a képviselő-testületekben az öslakosok, 2014-ben már csak 7 ilyen volt a 18-ból. Ez részben az agglomerációs övezeten kívülről érkezők jelenlétének köszönhető. A legtöbb esetben ez a csoport nem domináns a testületekben, de a jelenlétük elég ahhoz, hogy se az öslakosság, se az új lakosság ne kerülhessen többségbe. Végül, vannak települések, ahol az öslakosok és az új lakosok aránya egyenlő – vagy valóban az, vagy a hiányzó adatok miatt nem lehet eldönteni, hogy melyik csoport domináns.

1. táblázat. Az önkormányzati képviselő-testületek összetétele (A képviselőkről készített saját adatbázis alapján szerkesztve)

A képviselő-testület tagjainak többsége...	Választási év					
	1994.	1998.	2002.	2006.	2010.	2014.
...öslakos.	13	13	11	9	8	7
...új lakos – korábbi vidéki lakosokkal együtt.	2	3	4	5	7	10
...új lakos – csak aki korábban Budapesten élt.	0	1	1	3	3	6
Egyenlő arányban vannak öslakosok és a Budapestről érkezők.	3	2	3	4	3	1
Összesen	18	18	18	18	18	18

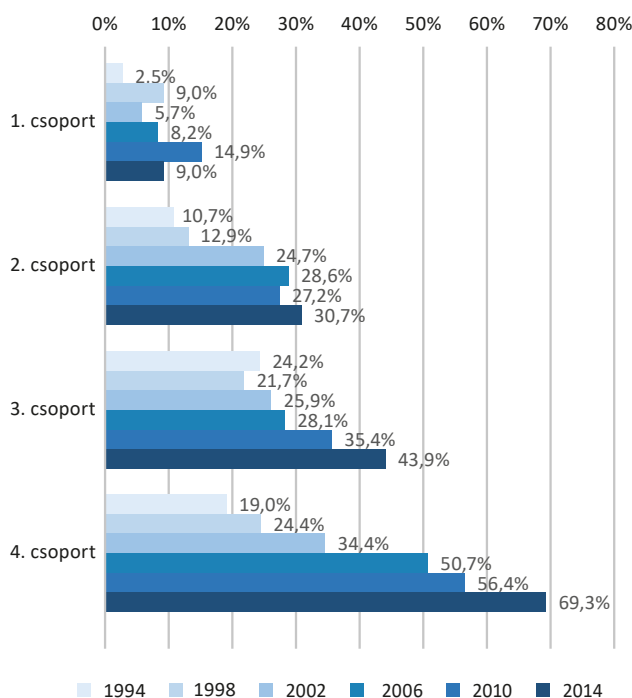
A továbbiakban a települések vizsgálata az új lakosok képviselő-testületeken belüli arányán alapul anélkül, hogy figyelembe venném az őslakosság és a vidékről érkezők arányát.

Az alapján, hogy milyen arányban voltak az új lakosok a hat választási évben a testületekben, a települések négy csoportja határozható meg, figyelembe véve a változások irányait is. A települések száma hasonló az egyes csoportokban: az első és a negyedik csoportban öt, a másik kettőben négy település van. A községek területi elhelyezkedése nem egyezik meg teljes mértékben az előbbi kategorizálással.

2. táblázat. Településcsoportok az új lakosok önkormányzati képviselő-testületen belüli aránya alapján (A képviselőkről készített saját adatbázis alapján szerkesztve)

Településcsoport	Az új lakosok aránya a képviselőtestületben...	Települések
1. csoport	...minden évben 20% alatt volt.	Alsónémedi, Csomád, Mogyoród, Szada, Sződ
2. csoport	...mérsékelten nőtt, de soha nem haladta meg az 50%-ot.	Csobánka, Délegyháza, Kisoroszi, Sződliget
3. csoport	...viszonylag magas volt 1994-ben, és 2010 óta jelentősen nő.	Ecser, Felsőpakony, Leányfalu, Taksony
4. csoport	...folyamatosan nőtt 1994-től 2014-ig, és az új lakosok 2014-re minden településen többségbe kerültek.	Diósd, Herceghalom, Nagytarcsa, Páty, Telki

Az 1. ábrán látható az egyes településcsoportok esetén az új lakók képviselő-testületen belüli aránya az egyes választási években. Az első és a negyedik csoport különbözik leginkább egymástól: az első csoportban nemcsak az arány alacsony minden évben, de nincs is növekvő tendencia, ezzel szemben a negyedik csoportban az új lakosok aránya folyamatosan nőtt.

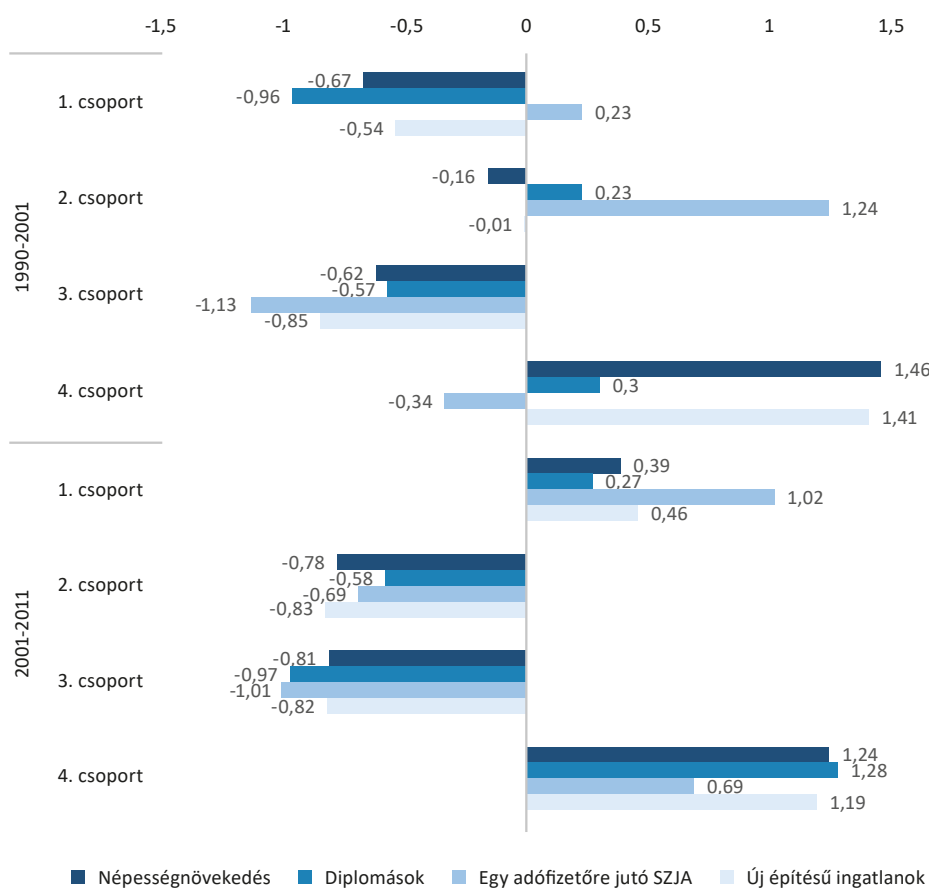

1. ábra. Az új lakosok aránya az önkormányzati képviselő-testületekben az egyes választási években településcsoportonként

Forrás: A képviselőkről készített saját adatbázis alapján

A további elemzések során összehasonlítom a négy csoportot a településeken élők társadalmi–demográfiai jellemzői szerint. Olyan jellemzők alapján végzem el az összehasonlítást, amelyek kapcsolódnak a szuburbanizációs folyamat-hoz, ilyen a népesség száma, a felsőfokú végzettségűek aránya, az újonnan épített lakások aránya és az anyagi helyzet, amelyet az egy adófizetőre jutó SZJA mértékével mérek.¹ Ezek segítenek jobban megérteni a kapcsolatokat a települések képviselő-testületeiben végbement változások és a szuburbanizációs folyamat között. A 2. ábrán nem az egyes változók értékei láthatók, hanem azok standardizált formában lettek feldolgozva, ilyen módon jobban kihangsúlyozza a településcsoportok az egyes időszakok közti különbségeket. Vagyis az ábrán az adott változó kapcsán az látható, hogy melyik csoportot jellemzi jobban vagy kevésbé, mint a többit. A pozitív irányban magasabb érték nagyobb változást jelent minden tényező esetében, a 18 település átlagához viszonyítva.

¹ Az SZJA esetében az 1990-es évre az 1992-es adatokat használom, ugyanis ez az első év, amikor vonatkozóan elérhető adat.

2. ábra. A településcsoportok társadalmi–demográfiai jellemzőinek eltérése a mintába került 18 település átlagos értékétől az 1990–2001-es és a 2001–2011-es időszakra

Forrás: saját szerk. az 1990-es, 2001-es, 2011-es népszámlálás és az SZJA-ra vonatkozó TEIR-adatok alapján

Az adatok szignifikáns kapcsolatot mutatnak a népszégnövekedés és az új lakók képviselő-testületekben való aránya között. Ugyanakkor nehéz értelmezni ezt az eredményt, mert a kapcsolat nem lineáris a két változó között. A népszégnövekedése a negyedik településcsoportban volt a legmagasabb 1990 és 2000 között, ahogy az új lakosok aránya is a testületekben. Ezzel szemben az első csoportban a népszégnövekedés szintén jelentős volt a 2000-es években, de ez mégsem járt együtt az új lakosok növekvő arányával a testületekben. A harmadik csoportban éppen a fordítottja történt,

nem volt jelentősebb népességnövekedés 1990 és 2001 között, és mégis egyre nagyobb arányban lettek a képviselők közt új lakosok.

A korábbiak alapján azt lehet mondani, hogy a népességnövekedés önmagában nem magyarázza a különbségeket a települések képviselő-testületeiben. A korábban hivatkozott kutatások arra mutattak rá (Csanádi és mtsai., 2010; Szirmai, 2011), hogy a szuburbanizáció térben egyenlőtlen folyamat, hogy vannak alacsony és magas státuszú települések az agglomerációban. Ezért szükséges megvizsgálni a településcsoportok különbségeit olyan tényezők szerint is, amelyek a lakosok státuszának indikátorai lehetnek.

Ahogy várható, a 25 év felettiek körében a diplomások arányának növekedése a három népszámlálás közti időszakban a negyedik csoportban volt a legnagyobb, és a diplomások aránya is ott volt a legmagasabb. Annak ellenére, hogy különböző az új lakók aránya a képviselő-testületekben a második és a harmadik csoportban, azok nem különböznek egymástól szignifikánsan sem a diplomások arányában, sem pedig a változás mértékében. Az első csoportba tartozó településeken a diplomások arányának növekedése az első időszakban alacsony volt, de magas a másodikban. Ez arra utal, hogy arányukat és számukat tekintve is sok diplomás költözött ezekre a településekre. A népességnövekedés és különösen a diplomások arányának növekedése ellenére az új lakosok nem tudtak többségbe kerülni ezeken a településeken.

Az anyagi helyzetet az egy adófizetőre jutó adóval mértem. Az első adat 1992-ből érhető el. Az adórendszer Magyarországon az elmúlt három évtizedben nagyon sok változáson ment keresztül, így az egyes évek között nagy különbségek lehetnek az egy főre jutó befizetett adó mértékében, függetlenül a jövedelmek változásának mértékétől. Ezért minden évben azt vettem figyelembe, hogy az egyes csoportok átlaga mennyire tér el a 18 település átlagától.

Az első időszakban a településcsoportok közti különbségek nagyobbak voltak, mint a második időszakban, és jellemzően nem követik az új lakosok képviselő-testületen belüli változásának arányát. Habár az első csoport az egyetlen, ahol a változás pozitív volt (átlag feletti) mindkét időszakban, az új lakosok aránya a képviselő-testületekben alacsony maradt. A harmadik csoport éppen ellentéte az előzőnek, az egyetlen, ahol a változás átlag alatti volt, és mégis növekedést mutatott az új lakos képviselők aránya. Habár amikor értelmezzük az ábrát, fontos megjegyezni, hogy ez nem az adott településcsoporton élők anyagi helyzetét tükrözi, hanem annak változását. A negyedik csoportban az egy főre jutó SZJA növekedése átlag alatti volt az első időszakban és csak második 2001 után, de ez annak köszönhető, hogy az egy főre jutó SZJA ezeken a településeken már korábban is magas volt. Ezzel szemben az első csoportban a kezdeti arány alacsony volt, és nagyjából a harmadik csoport értékét érte el.

Az utolsó státuszt mérő indikátor az újonnan épített lakások aránya. Mint korábban, a negyedik csoport tekinthető a legmagasabb státuszúnak, ami nem meglepő, figyelembe véve a lakónépességre és az anyagi helyzetre vonatkozó adatokat. A második és a harmadik csoportban az újonnan épített lakások aránya hasonló volt. Az első csoportban 2001 és 2011 között 10 százalékponttal több lakás épült, mint a második és a harmadik csoportban, így bár az átlagos, egy adófizetőre jutó SZJA mértéke nem volt magasabb, ez jó anyagi helyzetre utal az alacsony átlagos jövedelmi szint ellenére is.

Következtetések

A képviselő-testületek változásának számos hatása van a budapesti agglomeráció fejlődésére és a terület térbeli–társadalmi töredezettségére települési és regionális szinten is. A települések fejlődése tekintetében kiemelkedően fontos, hogy melyik lakossági csoport képes az érkei érvényesítésére. Például a következő kérdésre különféle válaszok adhatók: „*milyen mértékben kell a területnek megőriznie vidéki jellegét?*”. Szociológiai szempontból a folyamatnak jelentős szerepe van a társadalmi csoportok térbeli megoszlásának alakulásában. Jó példája ennek egy település, ahol a képviselő-testület azzal próbálta korlátozni a beköltözők számát, illetve azokat anyagi helyzetük szerint szelektálni, hogy meghatározta a minimum beépíthető terület nagyságát.

Az eredmények jelentős változást mutatnak a budapesti agglomeráció képviselő-testületeiben. Egyre több olyan település van, ahol többségben vannak az új lakos képviselők. Az adatok arra utalnak, hogy ez a folyamat folytatódni fog (lásd második és harmadik csoport).

Az eredmények azt mutatják, hogy a társadalmi–demográfiai változókkal nem lehet teljes egészében magyarázni a képviselő-testületekben bekövetkezett változásokat. A negyedik csoportban igen magas arányban voltak a képviselők közt az új lakosok, és a társadalmi–demográfiai változók terén is jelentős változások történtek. Ugyanakkor az eredmények nem mutatnak egyértelmű összefüggést a magyarázó változók és a képviselő-testületek összetételének változása között. Különösen az első csoportra jellemző értékek mondanak ellent egy ilyesfajta következtetésnek, ahol a népességnövekedés jelentős volt, és a társadalmi–demográfiai változók értékei hasonlóképpen alakultak, mint a második és a harmadik csoportban, mégsem volt jelentős az új lakos képviselők aránya.

Az eredményeket fenntartásokkal kell kezelni, mert a települések kiválasztását meghatározták az elérhető adatok. Ez jelentős korlátot állít a kutatás elé, hiszen nehéz hozzáférni ilyen adatokhoz. A kutatás elsődleges jelentősége nem az, hogy pontos leírást ad a terület képviselő-testületeinek alakulásáról, hanem hogy megmutatja a változások főbb irányait, összetettségét és a kapcsolatát a társadalmi–demográfiai változókkal.

Fontos ismét megjegyezni, hogy a mintába nem kerültek városok, csak olyan települések, ahol a népesség 2011-ben sem haladta meg a 10 ezer főt. Ezért érdemes lenne a kutatást kiterjeszteni nagyobb településekre is, habár azokon vélhetően máshogy történik a képviselők megválasztása, például nagyobb szerepük lehet az országos szinten működő politikai pártoknak.

Szükség lenne jobban feltárni az elképzeléseket, elvárásokat, amelyek meghatározzák az agglomerációba költözést, és az új lakosok életmódját jobban megismerni. Ezek a tényezők valószínűleg mind meghatározzák a helyi integrációs szándékot és ezen keresztül a törekvést a helyi ügyekbe való beleszólásra (Nárai, 2012). Továbbá szükséges megvizsgálni a jelentőségét a helyi közösségeknek és a civil szerveződéseknek a képviselő-testületek átalakulásában.

Irodalom

- Beluszky, P. (1999). Preliminary comments on the relationship between cities and their agglomeration. In Barta Gy., Beluszky P. (szerk.) *Társadalmi-gazdasági átalakulás a budapesti agglomerációban* (pp.225–241). Budapest: Regionális Kutatási Alapítvány.
- Brade, I., Herfert, G., Wiest, K. (2009). Recent trends and future prospects of socio-spatial differentiation in urban regions of central and eastern Europe: A lull before the storm? *Cities*, 26(5), 233–244. doi: 10.1016/j.cities.2009.05.001
- Clapson, M. (1998). *Invincible Green Suburbs, Brave New Towns: Social Change and Urban Dispersal in Post-war England*. Manchester: Manchester University Press.
- Csanádi G., Csizmady A. (2002). Szuburbanizáció és társadalom. *Tér és Társadalom*, 16(3), 27–55. doi: 10.17649/TET.16.3.1978
- Csanádi G., Csizmady A., Kocsis J. B., Kőszeghy L., Tomay K. (2010). *Város, Tervező, Társadalom*. Budapest: Sík Kiadó.
- Csizmady A., Csurgó B. (2012). A városból vidékre költözők beilleszkedési stratégiái. In Kovács I., Dupcsik Cs., Tóth T. P., Takács J. (szerk.), *Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon. Tanulmányok* (pp.133–148). Budapest: Argumentum Kiadó.
- Csurgó B. (2013). *Vidéken lakni és vidéken élni. A városból vidékre költözők hatása a vidék átalakulására: a város környéki vidék*. Budapest: Argumentum Kiadó.
- Dövényi Z., Kovács Z. (1999). A szuburbanizáció térbeni-társadalmi jellemzői Budapest környékén. *Földrajzi Értesítő*, 48(1–2), 33–57.
- Gergely J. (2014). Településvezetés és szuburbanizáció. *Tér és Társadalom*, 28(4), 138–55. doi: 10.17649/TET.28.4.2627
- Johnson, J. R., Scicchitano, J. M. (2012). Don't call me NIMBY: Public attitudes toward solid waste facilities. *Environment and Behavior*, 44(3), 410–426. doi: 10.1177/0013916511435354
- Kondor A. (2016). Helyi konfliktusok Budapest szuburbán zónájában. *Földrajzi Közlemények*, 140(3), 216–228.
- Kovács K. (1999). A szuburbanizációs folyamatok a fővárosban és a budapesti agglomerációban. In Barta Gy., Beluszky P. (szerk.), *Társadalmi-gazdasági átalakulás a budapesti agglomerációban* (pp.91–114). Budapest: Regionális Kutatási Alapítvány.
- Kovács, Z., Tosics, I. (2014). Urban Sprawl on the Danube. The Impacts of Suburbanization in Budapest. In K. Stanilov, L. Sýkora (Eds.): *Confronting suburbanization: Urban decentralization in postsocialist Central and Eastern Europe* (pp.33–64). Malden: Wiley Blackwell.
- Kovács Z., Kondor A. Cs., Szabó B., Harangozó G. (2019). A budapesti várostérség fogyasztási alapú ökológiai lábnyomának változása 2003 és 2013 között. *Térületi Statisztika*, 59(1), 97–123. doi: 10.15196/TS590105
- Központi Statisztikai Hivatal – KSH (2001). *Közlemények a Budapesti agglomerációról 15. Gyermekvállalás a budapesti agglomerációban 1990–2009*. Budapest: KSH.
- Központi Statisztikai Hivatal – KSH (2006). *Népességi folyamatok a budapesti agglomerációban. Közlemények a budapesti agglomerációról*. 13. kötet. Budapest: KSH.
- Központi Statisztikai Hivatal – KSH (2014). *Magyarország településhálózata I. Agglomerációk, településegységek*. Budapest: KSH.

- Központi Statisztikai Hivatal – KSH, Népszámlálás, 1990 www.ibrary.hungaricana.hu (Letöltés ideje: 2020. április 1.)
- Központi Statisztikai Hivatal – KSH, Népszámlálás, 2001 www.nepszamlalas2001.hu (Letöltés ideje: 2020. április 1.)
- Központi Statisztikai Hivatal – KSH, Népszámlálás, 2011 www.ksh.hu/nepszamlalas/ (Letöltés ideje: 2020. április 1.)
- Központi Statisztikai Hivatal – KSH, Tájékoztatói adatbázis <http://stainfo.ksh.hu/Stainfo/index.jsp> (Letöltés ideje: 2020. április 1.)
- McLeod, J. M., Scheufele, D. A., Moy, P. (1999). Community, Communication, and Participation: The Role of Mass Media and Interpersonal Discussion in Local Political Participation. *Political Communication*, 16(3), 315–336. <https://doi.org/10.1080/105846099198659>
- Morley, D. (2000). *Home Territories: Media, Mobility and Identity*. London: Routledge.
- Nárai M. (2012). Beilleszkedés, befogadás – a szuburbán településekre beköltözők társadalmi integrációja. In Hardi T., Nárai M. (szerk.), *Térszerkezet és területi folyamatok: Tanulmánykötet Rechnitzer János tiszteletére* (pp.191–207). Pécs – Győr: MTA KRTK RKI.
- Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer <https://www.teir.hu> (Letöltés ideje: 2018. április 1.)
- Ouredníček, M. (2007). Differential suburban development in the Prague urban region. *Geografiska Annaler Series B Human Geography*, 89(2), 111–126. doi: 10.1111/j.1468-0467.2007.00243.x
- Ross, B. (2014). *Dead End: Suburban Sprawl and the Rebirth of American Urbanism*. New York: Oxford University Press.
- Sailer-Fliege, U. (1999). Characteristics of post-socialist urban transformation in east central Europe. *GeoJournal*, 49(1), 7–16.
- Schuchmann J. (2013). *Lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok a Budapesti agglomerációban*. Doktori dolgozat. Győr: Széchenyi István Egyetem.
- Solymár (2007): *Solymár Nagyközség Településfejlesztési Koncepciója*. <http://www.solymar.hu/>
- Somlyódyne Pfeil E. (2011). Az agglomerációk jelentőségének változása az államszervezés és a városi kormányzás szempontjából. *Tér És Társadalom*, 25(3), 27–59. doi: 10.17649/TET.25.3.1876
- Stanilov, K., Sýkora, L. (2014a). Postsocialist suburbanization patterns and dynamics: A comparative perspective. In K. Stanilov, L. Sýkora (Eds.), *Confronting suburbanization: Urban decentralization in postsocialist Central and Eastern Europe* (pp.256–295). Malden: Wiley Blackwell.
- Stanilov, K., Sýkora, L. (2014b). Managing suburbanization in postsocialist Europe. In Stanilov, K., Sýkora, L. (Eds.), *Confronting suburbanization: Urban decentralization in postsocialist Central and Eastern Europe* (pp. 296–320). Malden: Wiley Blackwell.
- Stanilov, K., Sýkora, L. (2014c). The challenge of postsocialist suburbanization. In Stanilov, K., Sýkora, L. (Eds.), *Confronting suburbanization: Urban decentralization in postsocialist Central and Eastern Europe* (pp.1–32). Malden: Wiley Blackwell.
- Szabó J. (2003). Települési stratégiák a Budapesti agglomerációban. *Tér és Társadalom*, 17(4), 101–116. doi:10.17649/TET.17.4.918
- Szabó, T., Szabó, B., Kovács, Z. (2014). Polycentric urban development in post-socialist context: The case of the Budapest metropolitan region. *Hungarian Geographical Bulletin*, 63(3), 287–301. doi: 10.15201/hungeobull.63.3.4
- Szelényi, I. (1996). Cities under socialism – and after. In Andrusz, G., Harloe, M., Szelényi, I. (Eds.), *Cities after socialism: Urban and regional change and conflict in post-socialist societies* (pp.286–317). Oxford: Blackwell Publishers.

- Szirmai V. (2011). A nagyváros szélén: A városi terjeszkedés térbeli társadalmi problémái. *Tér És Társadalom*, 25(1), 20–41. doi: 10.17649/TET.25.1.1771
- Szirmai, V. (2011b). Urban sprawl in Europe: An introduction. In Szirmai, V. (Ed.), *Urban sprawl in Europe. Similarities or differences?* (pp.13–45). Budapest: AULA Kiadó.
- Szirmai V. (2016). Hol laknak a magyar nagyvárosi térségek képzett, illetve elit csoportjai? In Morcsányi, G., István, G. (szerk.), *A magyar polgár* (pp.201–214). Budapest: TÁRKI – Magvető.
- Szirmai V. (2019). *Városok és városlakók. A befogadó és kirekesztő városok*. Budapest: Corvina Kiadó – MTA TK.
- Szirmai, V., Váradi, Zs., Kovács, Sz., Baranyai, N., Schuchmann, J. (2011): Urban sprawl and its spatial, social consequences in the Budapest metropolitan region. In Szirmai, V. (Ed.). *Urban sprawl in Europe. Similarities or differences?* (pp.141–186). Budapest: AULA Kiadó.
- Tímár J. (1999). Elméleti kérdések a szuburbanizációról. *Földrajzi értesítő*, 48(1–2), 7–31.
- Tosics, I. (2006). Spatial Restructuring in Post-socialist Budapest. In Tsenkova, S., Nedovic-Budic, Z. (Eds.), *The urban mosaic of post-socialist Europe. Space, institutions and policy* (pp.131–150). Heidelberg: Physica. doi: 10.1007/3-7908-1727-9.
- Váradi M. M. (1999). Hová megyünk lakni? Szuburbanizációs minták és konfliktusok a budapesti agglomeráció budai oldalán. Esettanulmány. In Barta Gy., Beluszky P. (szerk.), *Társadalmi-gazdasági átalakulás a budapesti agglomerációban* (pp.115–129). Budapest: Regionális Kutatási Alapítvány.
- Váradi Zs., Szirmai V. (2012). Térbeli-társadalmi elkülönülés és integráció a magyar nagyvárostérségekben. In I. Kovách I., Dupcsik Cs., Tóth T. P., Takács J. (szerk.), *Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon. Tanulmányok* (pp.115–132). Budapest: Argumentum Kiadó.
- Váradi Zs. (2014). Budapest és környéke közötti konfliktusok – együtt vagy külön utakon? In Berki M., Halász L. (szerk.), *A társadalom terei, a tér társadalma. Megújulás és fenntarthatóság a város- és térségfejlesztésben* (pp.217–244). Budapest: Art Webber Studio.